

Õiguskantsler

Andres Simson
Advokaadibüroo Simson Straus
andres.simson@svslegal.ee

Teie 03.04.2019 nr

Meie 03.05.2019 nr 6-1/190620/1902226

Kannatanu kassatsiooniõigus

Austatud Andres Simson

Pöördusite õiguskantsleri poole palvega analüüsida [kriminaalmenetluse seadustiku](#) (KrMS) § 344 lõike 2 põhiseaduspärasust. Teie hinnangul võib olla [Eesti Vabariigi põhiseadusega](#) (PS) vastuolus säte, mille kohaselt on kannatanul kassatsiooniõigus üksnes tsiviilhagisse puutuvas osas.

Olen seisukohal, et KrMS § 344 lg 2 ei ole vastuolus põhiseadusega, kuna kannatanul ei ole subjektiivset õigust nõuda riigilt oma õigushüve kahjustanud isiku süüditunnistamist ega karistamist ning põhiseadus lubab edasikaebeõigust põhjendatud juhtudel seadusega piirata.

PS §-de 14 ja 15 koostoimest tuleneb isiku õigus tõhusale õiguskaitsele. Kõige üldisemalt tähendab see riigi kohustust luua põhiõiguste kaitseks kohased menetlused, sh kohane kohtumenetlus, mis on aus ja tagab isiku õiguste tõhusa kaitse.

Õiguse tõhusale õiguskaitsele keskseks osaks on PS § 15 lg 1 lausest 1 tulenev üldine kohtusse pöördumise õigus – isiku õigus esitada õiguste ja vabaduste rikkumise korral kaebus kohtule. PS § 15 lg 1 esemeline kaitseala hõlmab nii isiku õigust esitada õiguste ja vabaduste rikkumise korral kaebus kohtule kui ka riigi kohustust kujundada kaebeõiguse instituut selliselt, et kokkuvõttes on tulemuseks põhiõiguste kaitseks kohane kohtumenetlus. PS § 24 lg 5 sätestab igäühe õiguse tema kohta tehtud otsuse peale edasi kaevata kõrgemalseisvale kohtule. PS § 24 lg 5 kaitseb nii õigust kaevata esimese astme kohtu lahendi peale edasi ringkonnakohtusse kui ka õigust kaevata ringkonnakohtu lahendi peale edasi Riigikohtusse, kuid see ei tähenda samas seda, et kõiki kohtulahendeid peab olema võimalik vaidlustada kahes kohtuastmes.

[Riigikohtu praktika kohaselt](#) on PS § 15 lg 1 seadusereservatsioonita ning PS § 24 lg 5 lihtsa seadusereservatsiooniga põhiõigus. Seadusereservatsioonita põhiõiguse piiramise õigustusena saab arvestada üksnes teisi põhiõigusi või põhiseaduslikke väärtusi, lihtsa seadusereservatsiooni puhul aga kõiki põhjuseid, mis ei ole põhiseadusega keelatud.

Seega võib Riigikogu edasikaebeõigusele seadusega sätestada nii menetluslikke kui ka materiaalseid piiranguid, välistades mingit liiki kaebuste edasikaevatavuse põhiseadusega kooskõlas oleval põhjusel. Edasikaebeõiguse riive on intensiivsem juhul, kui seadus ei võimalda esitada kohtulahendi peale esmakordset kaebust kõrgemalseisvale kohtule, ning vähem intensiivne, kui seadus piirab võimalust pöörduda Riigikohtusse, st kaevata kohtulahendi peale teist korda edasi.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Ka Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) on Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) artikli 6 lg 1 tõlgendamisel järjepidevalt leidnud, et juurdepääs riigi kõrgeimale kohtule võib olla piiratum ja protseduurireeglid formalistlikumad kui madalamates kohtutes ning riigisiseses õiguses võib juurdepääsuõigusele kehtestada piiranguid, sh rakendada loasüsteemi.¹ Riigikohtusse väljajõudmise potentsiaali peaksid aga põhiseaduse kohaselt omama vähemalt kohtuasjad, milles otsustatakse lõplikult ja isiku suhtes koormavalt isiku (põhi)õiguste või kohustuste üle.

Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on kannatanul küll õigus vaidlustada kriminaalmenetluse alustamata jätmine või lõpetamine, kuid kannatanul ei ole tulenevalt riigi karistusvõimu monopolist subjektiivset õigust nõuda riigilt tema õigusi kahjustanud isiku kriminaalkorras süüditunnistamist ja karistamist.²

Kriminaalkriminaalmenetlust alustatakse ja toimetatakse riigi nimel. Seega otsustab riik, kas, kuidas ja kui kaua tuleks kuriteo tunnuste ilmnemisel menetleda. See on riigi tuumikfunktsioon. Ringkonnakohtu õigeksmõistva otsuse korral saab kassatsiooni esitada prokurör, kes esindab riiklikku süüdistust. Ka EIÕK ei taga isikule õigust nõuda, et teist isikut süüdistataks või karistataks kriminaalkuriteo eest või et süüdistatava tegu kvalifitseeritaks teatud kindlal viisil.³

Kui kohus teeb õigeksmõistva otsuse, siis jäetakse tsiviilhagi läbi vaatamata. Sellisel juhul on kannatanul õigus esitada hagi uuesti tsiviilkohtumenetluse korras, sest õigeksmõistev kohtuotsus ei tähenda automaatselt seda, et kriminaalmenetluses õigeks mõistetud isiku vastu ei võiks olla mingit tsiviilõiguslikku nõuet.

Eeltoodud põhjustel on kannatanule kassatsiooniõiguse andmine üksnes tsiviilhagisse puutuvas osas põhjendatud ja KrMS § 344 lg 2 ei ole vastuolus põhiseadusega.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Marju Agarmaa 693 8447
Marju.Agarmaa@oiguskantsler.ee

---

¹ EIK 05.06.2014 otsus [Egić vs. Horvaatia](#), p 47.

² Riigikohtu 15.03.2006 otsus asjas nr [3-1-1-18-06](#), p 7 ja Riigikohtu 03.04.2008 otsus asjas nr [3-1-1-1-06](#), p 9.

³ EIK 12.02.2004 otsus [Perez vs Prantsusmaa](#), p 70 ja EIK 22.01.2009 [Dinchev vs Bulgaaria](#), p 39.